

Dignitat al preu de violència

David Safier deixa de banda el to humorístic d'altres obres per narrar una història amb l'Holocaust de fons JOSÉ CARLOS LEÓN

David Safier (Bremen, 1966) és un autor d'èxit que per narrar aquesta història va decidir canviar de freqüència la seva ràdio. La notorietat com a escriptor l'havia aconseguit amb un to humorístic i irònic amb llibres com *Maleït karma* (2010), *Jesus m'estima* (2010) i *Jo, jo, jo... i Shakespeare* (2011). I el seu compte corrent, a més, gaudia de bona salut perquè treballava de guionista de sèries de televisió com *Mein Leben und ich* (*La meua vida i jo*), *Nikola* i *Berlin, Berlin*. Fins i tot va ser guardonat amb un Emmy.

Safier va saber que el to havia de ser un altre per escriure la història dels 28 dies en què al gueto de Varsòvia es van resistir a anar, mancos, a l'escorxador dels camps d'extermini nazis. Resultat de la desesperació i del coratge necessari per aixecar-se del terra i plantar cara al monstre, 1.200 joves d'entre 13 i 29 anys van intentar dir prou. Van voler viure. Van recuperar la dignitat de ser homes i dones lliures. Van voler poder decidir quina mena de persona volien ser abans que els altres decidissin alienar i assassinar la part humana dels seus cossos. Decidir què som i què fem amb la petita espurna humana que tenim.

La revolta va començar quan els nazis preparaven la segona gran deportació, concretament el 19 d'abril del 1943 i la derrota arribaria el 16 de maig, 28 dies. El final és d'anihilació, amb milers de jueus assassinats i la Gran Sinagoga arrasada. Per què, dels 400.000 jueus al gueto de Varsòvia, només se'n van aixecar

1.200? La resposta està inclosa en una altra pregunta: per què els més joves? Perquè no tenien obligacions, perquè la mort no era creïble, no era pitjor que la desesperació, el no fer res, el nihilisme passiu. Safier no dona respostes concloents perquè la seva literatura aspira a fer-nos pensar i ser honestos amb tots els protagonistes. Els nazis no deien a les seves víctimes que les portaven a exterminar sinó que els camps eren de treball, a l'Est. I al gueto, amb racions de 360 calories al dia, amuntegats com maons, amb fills i pares grans, el futur de treballar i viure era millor que aixecar-se amb pedres i quatre pistoles contra una maquinària de guerra com la nazi. L'eternitat de cinquanta

anys per viure encara va possibilitar que el gueto de Varsòvia donés la cara i que el reventessin a cops.

Safier, fill de pare jueu i mare alemanya, salda un deute amb el seu passat. Els seus avis paternals van morir en camps d'extermini. Però la mare

també va ser víctima de la guerra, ja que la seva família, fins al 1951, va viure en un vagó de tren abandonat. La fractura social i emocional d'una societat al menjador de casa on d'aquests temes no se'n parlava.

Per pagar tot aquest deute l'autor fa servir una història basada en fets reals amb suport de material de primera mà: les memòries dels supervivents i l'arxiu clandestí que va poder, miraculosament, esquivar la censura nacionalsocialista. Però sap la força que té la ficció i pren la decisió que la seva veu serà un personatge inventat: Mira, polonesa, jueva, 16 anys. Mira

Què faries per seguir amb vida? Què o qui sacrificaries?

eludeix la prostitució per poder aconseguir menjar per a la seva família i protegir la seva germana petita. 28 dies després haurà empuñat un arma. Les preguntes morals t'assalten en tota la lectura; per això és tan eficaç la veritat novel·lada quan aixeca el vol per damunt del punt de vista periodístic o de simple testimoni històric.

Què faries per seguir amb vida? Què o qui sacrificaries? Què es un home sense dignitat ni esperança? Mira està, en aquests 28 dies, entre dos amors. Daniel, orfe, romàntic, creàdul i altruista, decent i honrat en un món d'estultícia i de monstres. Amos, que personifica l'acció, la venjança, la violència com a l'única manera de recuperar la dignitat a la vida i a la mort. L'única manera de jugar si davant tens màquines de matar que et veuen com la part podrida del cos que s'ha d'extirpar.

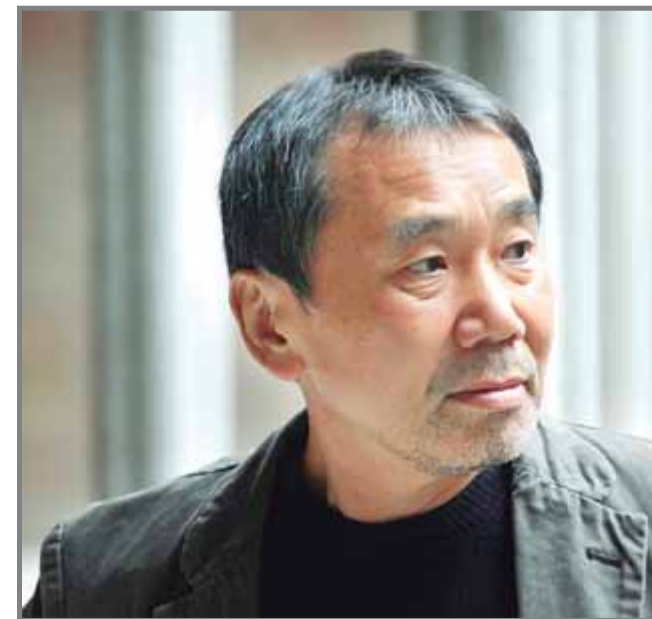
28 DIES
David Safier
Traducció:
Pilar Estelrich Arce
Editorial: Empúries
Barcelona, 2015
Pàgines: 464
Preu: 18 euros

Desvelant l'ànima dels homes (i les dones)

Quan dus un cert temps sense que cap obra de ficció que has llegit no t'hagi commogut de veritat, no t'hagi deixat petja, quan et fa la impressió que la majoria de les editorials han perdut de vista que la seva funció és servir-nos bona literatura i no pas garantits productes de màrqueting, quan la més absoluta discreció sembla haver-se convertit en el senyal d'identitat dels llibres que es publiquen, encara reps amb més alegria les obres que, gairebé des de la primera pàgina, et deixen sense respiració, que et retornen el veritable goig de llegir, de submergir-te en una creació artística.

Amb el nou recull de contes d'Haruki Murakami m'ha succeït exactament això: de bell inici el seu vigor, la seva empena i, sobretot, la seva màgia literària –aquell no-saps-benbé-què que et traspasa i et canvia (encara que només sigui una mica), que et facilita l'entrada en un món nou on la veritat és ficció i la ficció, veritat– m'han seduït i no he pogut apartar els ulls de les seves pàgines: com li ocorre al protagonista de *Xharazad*, la quarta narració del recull, em calia saber què m'havia d'explicar l'autor japonès.

Saber què els passava, què havien d'explicar-me o dir-me, aquests *homes sense dones*:

Haruki Murakami ha publicat un recull de relats / JORDI BE

Safier també té l'encert –l'únic però podria ser la gairebé inevitable tendència al conte moral i una extensió massa llarga que fa que el llibre a estones s'arrossegui– d'envoltar Mira amb personatges reals. Com el pedagog Janusz Korczak, que no va abandonar els nens del seu orfenat quan van pujar al tren rumb a Treblinka; la dona que, per salvar-se, va sacrificar el seu fill, dient-se que de fills sempre se'n podrien tenir més, i els policies jueus del gueto que van entregar els seus progenitors per no ser deportats.

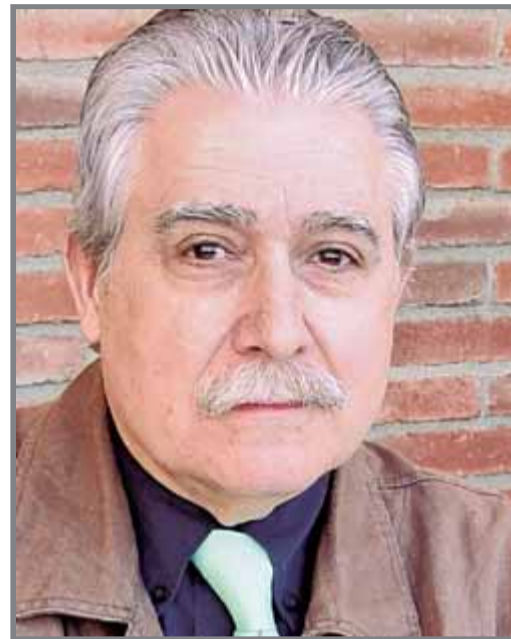
Aquesta part traumàtica de la nostra història europea ens deixa moltes preguntes més enllà de l'èpica, de la retòrica, del patriotisme, del terrorisme o de l'humanisme post Holocaust. I això és un altre mèrit de *28 dies*, de David Safier. *

Com fòssils sagnants

Encara que la planta de la poesia esdevingui prou ufanosa per enlairar-se ben amunt en els seus extrems més depurats, les seves arrels mai deixaran d'embeure's en la realitat més terrosa. La poesia de Josep-Ramon Bach (Sabadell, 1946) sempre ha oscil·lat entre el fang i el núvol, "llenguatge i desig alhora". Certament, però, els darrers anys s'ha internat pel corraló de la poesia de to moral com una conseqüència natural de l'envelliment, de les diverses pèrdues vitals i, sobretot, per una capacitat d'observació cada cop més esmolada: el seu geni fantasiós i imaginatiu, excels en l'etapa dels Llibres del Mall i de la posterior que correspon a *Locell imperfecte* –el cim d'un cicle líric que s'endinsava en la lírica africana i asiàtica–, pren tons més obscurs en els darrers llibres. I *Caïm* esdevé una mena de consecució inevitable, que des del discurs poètic mira el món i denuncia la crueltat de l'home amb el seu proïsme, i els interessos i valors espuris que envileixen els poderosos, denigren els febles i embruten una mica més aquesta vida humana tan desgastada després d'un segle XX esgotador.

Així, aquest "fòssil sagnant, que us maleeix els ossos" del poema pròleg, decideix esbossar les vergonyes i ironies de la vida amb cruïda i tanmateix, intuïció poètica: com quan diu que el captaire del primer poema és "un home breu / amb un mirall a les mans". Més sentenciosos que no acostuma, no evita el joc, i subtitula cadascun dels poemes amb una descripció del *material* amb què estaria feta l'obra si fos pictòrica: per exemple, *Monstre* és una "Pintura a la sang sobre fons negre". De fet, Bach reconeix haver escrit el llibre sota l'influx de l'obra "inadaptada i de deformacions violentes" de Bacon.

Caïm és un llibre que fa caure cadascuna de les màscares que maquillen l'home occidental contemporani: la indiferència ("Ploro de ràbia/

en saber-me ja immune / al dolor de cada dia"), la vilesa, l'odi, l'engany... Però Bach també és un poeta de raça i posa la intuïció i la imaginació per damunt d'altres consideracions més prosaiques. Així, la *Dionea*, una planta carnívora, no és pas la metàfora del comportament humà sinó a la inversa: "Quina humana ferotgia / ha empeltat en el teu cos / el deliri de la sang?"

Arribem a les darreres pàgines amb el cor compungit per la desolació de la denúncia, i sorprèn que el tremp amb què en altres llibres beslluma la bellesa, la veritat i la il·lusió aquí ens sigui furat. Com si cada vegada li costés més trobar aquests valors que al capdavall el mantenen ferm i insubornable pel que fa a la vida i l'escriptura. *Caïm* és un crit disposat a fer-nos més conscients de l'horror que ens envolta, però també de les possibilitats del llenguatge per desemmascarar-lo. *

Josep-Ramon Bach
reflexiona sobre la humanitat en el seu darrer llibre de poemes
LAURA PORTAL

CAÏM
Josep-Ramon Bach
Editorial: Tres i Quatre
València, 2015
Pàgines: 84
Preu: 12,50 euros

"Convertir-se en homes sense dones és molt fàcil. N'hi ha prou d'estimar profundament una dona i que ella se'n vagi." O, el que és el mateix, saber com veuen i com viuen el món.

Uns homes que, en aparença, no són gaire normals, que se situen una mica al marge del que, encara que sigui per estricta aplicació de l'estadística, en diríem *normalitat*, però que, tan aviat com els anem coneixent millor –tan aviat com hi anem *convivint* literàriament, si se'm permet l'expressió–, quan els escoltem i ens assabentem de les seves vides i de les seves raons, van convertint-se en més i més normals; en homes que, si ens els creuéssim pel carrer, ens passarien del tot despercebuts. Potser perquè, d'una manera o una altra, tots ho som, de no normals, d'especials.

I potser sigui aquest un dels majors secrets de l'art de Murakami, el responsable del *miracle* literari que únicament els grans grans creadors estan facultats per dur a terme: convertir el que en principi és quotidià en interessant i atractiu, per no dir en excepcional.

En un principi, sembla que en els seus relats no tan sols no hi passi res, no s'hi expliqui (quasi) res ni s'hi digui res, sinó, el que és mil vegades més greu, que no *hi pugui* ni passar, ni explicar-s'hi ni dir-s'hi res; però, per poc atent que estiguis, per poc que et deixis portar per la seva mà, prens consciència que hi passa, s'hi explica i s'hi diu... *tot!*

Tot, és clar, el que pot passar, el que es pot explicar i el que es pot dir, perquè "vols dir que podem entendre mai ningú del tot?". I

una tal pregonesa, una tal *totalitat* l'autor d'*El noi sense color i els seus anys de pelegrinatge* l'assoleix prescindint tant d'artificiositats formals, de discursos proselitistes com de llenguatges cultistes o *elevats*; o sigui, pel mitjà que, tot i semblar el més fàcil, és el més difícil: el de la senzillesa i la naturalitat.

I això només és possible *potser* posseint un profund, connatural, coneixement de l'ànima humana, dels mecanismes (conscients i inconscients, cerebrals i emocionals, viscerals i sentimentals, reconeguts i oblidats, acceptats i ignorats) que ens duen a actuar com actuem, a decidir com decidim, a anar dibuixant, *nolens volens*, el recorregut de la nostra existència damunt els infinits camins de la mar del món. *

HOMES SENSE DONES
Haruki Murakami
Traducció: Albert Nolla i Jordi Mas López
Editorial: Empúries
Barcelona, 2015
Pàgines: 272
Preu: 19 euros